

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Гладишука Сергія Олександровича

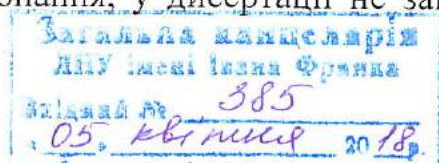
“Становлення польської адміністрації в Західній Волині у 1919-1921 роках: державно-правові та суспільно-політичні аспекти”,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.02 – Всесвітня історія

Перша світова війна стала важким випробуванням для населення волинського краю. Вона принесла сюди господарську розруху, завдала значних людських і матеріальних втрат. Після її закінчення Волинь стала ареною боїв у часі польсько-української та польсько-радянської війни. У їхньому результаті, Польща зуміла опанувати Західну Волинь, правовий статус якої впродовж 1919-1921 рр. залишався невизначеним. Як наслідок, волинський регіон безпосередньо впливала на відносини між Польщею з одного боку та РРФСР й УСРР – з другого.

Під цим кутом зору звернення дисертанта до вивчення державно-правових та суспільно-політичних аспектів становлення польської адміністрації в Західній Волині є цілком виправданим, а сама тема відзначається науковою новизною, актуальністю і практичною значимістю. Зрештою, дисертаційна робота С.О.Гладишука є поодиноким серед сучасних тематично споріднених їй праць, в якій ґрунтовно висвітлюється проблема і для її підготовки, як нам видається, автор доклав доволі значних зусиль.

Одразу хочу висловити власні міркування стосовно теми дисертації. Нам видається, що більш вдалим було б її формулювання у наступній редакції: «Державно-правові та суспільно-політичні аспекти становлення польської адміністрації в Західній Волині (1919-1921)», бо у варіанті С.О. Гладишука розділ про суспільно-політичне життя у вказаному регіоні виглядає дещо відірваним від теми. Також, на наше переконання, у дисертації не завадив би

параграф про соціально-економічне становище Західної Волині після закінчення Першої світової війни. Він би витворив необхідне тло для аналізу становлення польської влади у краї.

Передусім варто наголосити, що у дисертації виокремлено дві ключові проблеми, зокрема, формування та діяльність тимчасових органів польської адміністрації у Західній Волині та суспільно-політичне життя у регіоні. Навколо них побудоване дисертаційне дослідження. Логічно, що при їхньому висвітленні дисертант використав не вибірковий, а комплексний підхід. Заслуговує уваги його спроба показати на прикладі Західної Волині як політичні сили Польщі намагалися утілювати на практиці федералістську та інкорпораційну концепції побудови Польської держави.

Загалом можна погодитися із структурою дисертаційної роботи в основу якої покладено проблемно-хронологічний принцип. Вона дала змогу авторові окреслити головні напрями дослідження, простежити логіку політики польської влади щодо організації адміністративних органів на Волині.

Зміст дисертаційної роботи, зокрема її історіографічна частина (Розділ 1.1) засвідчують значну обізнаність автора зі станом наукової розробки проблеми. Тут вдало виокремлено характерні особливості української, польської, частково російської історіографії. Правда, з поля зору дослідника випали окремі праці, які, як на наше переконання, є вагоміші ніж ті котрі згадуються в тексті. Наприклад, він називає роботу С. Макарчука «Этносоциальное развитие и национальные отношения на западноукраинских землях в период империализма», але у той же час не врахував його статті «Західна Волинь у 20-30-х роках ХХ ст. (етносоціальні та політичні відносини в краї)», яка була опублікована у журналі «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», за 2008 р. Що стосується російської історіографії, то у роботі немає деяких важливих праць, що побачили світ наприкінці ХХ – початку ХХІ, зокрема, це роботи Геннадія Матвєєва, завідувача кафедри історії південних і західних слов'ян Московського державного університету імені М. Ломоносова, якого вважають найбільшим авторитетом з історії міжвоєнної Польщі у Росії.

Серед його публікацій варто виокремити таку роботу, як «Пилсудский, М. 2008». Також вартими уваги є дослідження Ірини Міхутіної, зокрема «Польско-советская война 1919–1920 гг. М., 1994».

Окрім цього у даному розділі роботи необхідно було б вказати, які з проблем залишилися поза увагою дослідників.

Дисертаційне дослідження відзначається солідними джерелами. Особливо треба звернути увагу на широке використання дисертантом архівних матеріалів, як польського, так і українського походження, зокрема Центральний державний архів громадських об'єднань України, Державний архів Волинської області, Державний архів Рівненської області, Державний архів Тернопільської області, Архіву нових актів у Варшаві, Центральний військовий архів, Інститут Ю. Пілсудського в Америці, Інститут Ю. Пілсудського в Лондоні, Відділ стародруків і рукописів публічної бібліотеки у Варшаві. Вони представлені матеріалами, що стосуються офіційних органів влади – центральних державних інституцій, які власне і визначали формування та реалізацію політики на Волині, а також документів із персональних фондів. Суттєвим доповненням у створенні автором цілісної картини становлення польського адміністративного апарату у Волинському краї стало залучення до джерельного масиву різного роду опублікованих документів, а також періодичної преси, особливо коли мова іде про періодику польською мовою.

Зважаючи на значний джерельний масив дисертаційної роботи, його аналіз подекуди виглядає фрагментарним, бо окремі джерела аналізується доволі повно інші тільки згадуються (с. 48-64). Крім того, варто було здійснювати їхню характеристику не за місцем зберігання документів, а за видами, тобто із усього документального масиву необхідно було виокремити законодавчі акти, діловодну документацію, приватні акти, статистичні джерела, документи особистого походження тощо. Разом з тим, слід відзначити сумлінність дисертанта у опрацюванні опублікованих джерел та мемуарної літератури.

Другий розділ роботи, де йдеться про формування та діяльність тимчасових органів польської адміністрації на Волині написаний на належному

науковому рівні із залученням значної кількості джерел та літератури. Він логічно підводить читача до розуміння основних проблем, які постали перед польською владою щодо організації місцевих адміністративних органів. Як позитивний момент треба відзначити систематизацію автором нормативних документів, що регламентували життєдіяльність польської влади на Волині. У нього це зроблено доволі фахово і з розумінням справи (с. 74-99). Як застереження хочу вказати на те, що дисертант, іноді не правильно перекладає польські прізвища, зокрема, землевласника з Туричан на прізвище Кжижановський він називає Т. Кшижановським (с.76), шкільний інспектор Б. Зайончковський, чомусь став Заянчковським (с.95), а комісар Рівненського повіту С. Лаба-Лобажевський (с.85) у нього подається у трьох редакція – С. Лада-Лобажевський (с.95) та Лоба-Лобажевський (с.96).

Оригінальністю відзначаються параграфи 3.1. Організація українського національного руху та параграф 3.2. Діяльність комуністичних організацій, де автор до аналізу вказаних проблем залучив цілий ряд архівних документів, які у науковий обіг вводяться уперше. Крім цього, він доволі вдало відстежив процес розгортання польського громадсько-політичного життя у Західній Волині. Дисертант цілком слушно зауважує, що прихильники федералістської концепції, закликали до виваженої регіональної політики, проте для місцевих урядовців вагомішими були погляди народних демократів із їхньою ідеєю цілковитої колонізації так званих «східних кресів». Відповідно, польський адміністративний апарат краю трактував розпорядження вищого керівництва на свій розсуд і тим самим перешкоджав налагодженню стосунків із місцевим населенням (с.125). Інша справа, що в тексті розділу є твердження, які виглядають неправдоподібно. Так, наприклад, він вказує, що політика польської адміністрації в Західній Волині протягом 1919–1921 рр., зорієнтована на захист місцевого землевласницького елементу, критикувалася лівницею і так званим «бельведерським крилом», що було пов'язане з Ю. Пілсудським, які вважали за можливе реанімувати державні відносини між народами, котрі проживали в колишній Другій Речі Посполитій, у новій федералістській формі (с.167). Але у

роботі мова йде власне про міжвоєнну Польщу, яку у публіцистичній літературі називають Другою Річчю Посполитою. У цьому розділі також трапляються невдалі формулювання, на зразок: подолати безграмотність серед значної частини населення (с.175). Напевно малося на увазі подолати неписьменність. У вересні 1920 р. «Кресова сторожа» змінює свою назву на товариство «Кресова сторожа». (с.183). Місто Івано-Франківськ називає Станіслав (с.162), тоді як у міжвоєнній Польщі він мав назву Станславів тощо.

Цікавим у дисертації, як на нашу думку, є аналіз польського громадсько-політичного руху на Волині. Доволі вміло дисертант виокремив особливості відносин польської влади і православної церкви.

Загалом варто наголосити, що серцевиною дисертаційної роботи С.О. Гладишука є становлення польської адміністрації в Західній Волині, що безпосередньо впливало на польсько-радянські відносини. Як нам видається дисертант прагнув здійснити його об'єктивний аналіз і це йому вдалося. Зрештою, з окремими положеннями роботи можна цілком погодитися, ще над рядом – активно дискутувати. Однак, усі вони в межах дисертаційного дослідження формують логічно виважену й продуману систему пов'язаних між собою аргументів і висновків.

В цілому, робота відзначається науковим і логічним стилем викладу матеріалу, можна погодитися з висновками дисертанта, які зроблені на основі значного фактологічного матеріалу, є самостійними і аргументованими. Щодо висловлених вище побажань, то вони суттєво не впливають на загальний добрий науковий рівень дисертації. Подана до захисту робота С.О.Гладишука є доказом його зрілості як науковця, результатом кількарічної науково-пошукової роботи і має самостійний та завершений у науковому плані характер. Розглядувана дисертація є першою в українській історичній науці спробою узагальнюючого дослідження становлення польської влади у Західній Волині. Змістовне, переважно на новому архівному матеріалі висвітлення вузлових питань теми, зроблені узагальнення і висновки підтверджують значний особистий внесок

дисертанта в розробку наукових результатів і має суттєве значення для більш повного і об'єктивного дослідження піднятої проблеми.

Основні положення та висновки дисертації знайшли відображення в опублікованих дисертантом сімнадцяти статтях, з яких шість у фахових виданнях. Здобувач також брав участь у цілому ряді наукових конференцій, у тому числі міжнародних. Зміст автореферату кандидатської дисертації повністю відповідає змісту наукового дослідження.

Загалом, можна констатувати, що дисертація Гладишука Сергія Олександровича «Становлення польської адміністрації в Західній Волині у 1919-1921 роках: державно-правові та суспільно-політичні аспекти» відповідає вимогам постанови Кабінету міністрів України про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, затвердженими постановами Кабінету міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. і № 1159 від 30 грудня 2015 р., а її автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.02 – Всесвітня історія.

Завідувач

кафедри нової та новітньої історії

зарубіжних країн

Львівського національного університету

імені Івана Франка

доктор історичних наук, професор

 С.П.Качараба

Підпис завідувача кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн, доктора історичних наук, професора С.П.Качараби стверджую:

Вчений секретар Львівського національного університету

Імені Івана Франка, доцент

 О.С.Грабовацька

